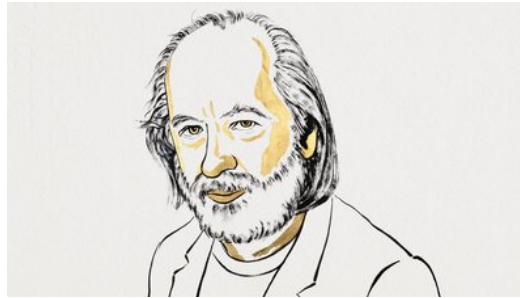

Інформаційна листівка

Нобелівська премія з літератури 2025 року

10 грудня в Стокгольмі відбудеться урочиста церемонія вручення Нобелівської премії 2025. Це щорічна церемонія, яка проводиться в день смерті засновника премії Альфреда Нобеля. Премію присуджують щорічно з 1901 року за видатні наукові дослідження, винаходи у галузі фізики, хімії, фізіології та медицини; великий внесок у культуру та розвиток суспільства та діяльність зі збереження миру

Щороку Шведська академія відзначає письменника, тексти якого не лише вирізняються високою мистецькою якістю, але й впливають на суспільство, звертаючись до універсальних гуманістичних цінностей.

Лауреати Нобелівської премії з літератури отримують золоту медаль із зображенням Альфреда Нобеля на одному боці та алегоричною фігурою, яка слухає музу під лавровим деревом на іншій.

Нобелівська премія в галузі літератури вважається найпрестижнішою міжнародною літературною премією у світі.

Лауреатом Нобелівської премії з літератури 2025 року став угорський письменник Ласло Краснагоркаї «за захопливу та далекоглядну творчість, яка посеред апокаліптичного жаху підтверджує силу мистецтва».

«Ласло Краснагоркаї – видатний епічний письменник у традиції Центральної Європи, що тягнеться від Кафки до Томаса Бернгарда і

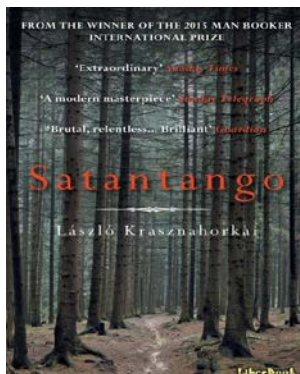
характеризується абсурдизмом та гротескною надмірністю», – зазначили у Шведській академії.

Ласло Краснагоркаї народився 5 січня 1954 року у місті Дьюлі в Угорщині, закінчив школу у рідному місті, вивчав право у місті Сегед та в Будапешті з 1974 по 1976 рік. В 1983 році він здобув ступінь бакалавра угорської народної культури на факультеті гуманітарних наук Будапештського університету імені Лоранда Етвеша.

Перший твір Ласло Краснагоркаї «Tebenned hittem» («Я вірив у тебе») опублікував у 1977 році у журналі *Mozgo Vilag*. Під час навчання в університеті письменник працював у видавництві Gondolat Könyvkiadó, але в 1982 році залишив роботу і став вільним письменником.

У 1985 році з друку вийшов його дебютний **роман «Сатанатанго, або Сатанинське танго»**.

Це постмодерністський роман, а оповідь ведеться з різних точок зору. Він також має оригінальну структуру, що нагадує ритм танго: шість «кроків» уперед, а потім шість назад.

Події роману відбуваються під час комуністичного укладу у занедбаному угорському у селі, а його мешканці майже ізольовані від зовнішнього світу. Головний герой, Ірімас, шахрай, який видає себе за рятівника й отримує необмежену владу над мешканцями, змушує їх віддати усі свої важко зароблені гроші та переконує переїхати до іншого покинутого села, потім привозить до міста, звідки розганяє по всій країні.

У 1994 році за романом «Сатанинське танго» угорський режисер Бела Барр зняв однойменний семигодинний чорно-білий фільм, який отримав широке схвалення критиків, а 2012 року увійшов до списку 50 найкращих фільмів Sight & Sound Британського інституту кіномистецтва. Цей фільм вважають одним із найкращих артхаусних фільмів усіх часів.

Ласло Краснагоркаї вперше виїхав за межі комуністичної на той момент Угорщини у 1987 році і протягом року гостював у Західному Берліні.

Після розпаду Східного блоку він постійно змінював місце проживання, подорожуючи світом: жив у Франції, Іспанії, США, Англії, Нідерландах, Італії, Греції, Китаї, Японії. Зараз він живе в Угорщині.

Краснагоркаї пише свої твори у жанрі антиутопічних притч, у яких він зображує гротескне існування людей у світі, ізольованому від зовнішніх зв'язків і позбавленому осмислених перспектив.

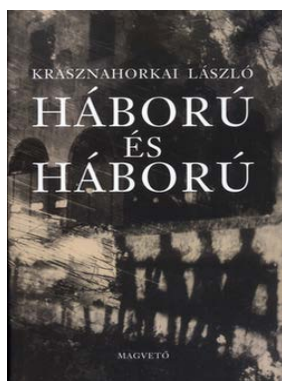

У 1989 році Ласло Краснагоркаї публікує свій другий **роман «Меланхолія опору»** – потужний, сюрреалістичний і грандіозний роман про дивні події в неспокійному угорському містечку, в Угорщині в період розпаду комуністичного ладу.

Події роману розгортаються в угорському провінційному містечку, куди приїздить цирк із загадковою виставою, що стає каталізатором хаосу в суспільстві. Містом починають ширитися чутки про прибульців і їхні темні наміри. Атмосфера згущується дедалі більше. Головні герої книжки намагаються по-різному протистояти гнітючим силам, які загрожують їхньому світу, завдяки чому автор досліджує людське безсилля та зникнення звичного порядку, порушуючи глибокі філософські й екзистенційні питання, наприклад, скінченності усього сущого.

За цей роман Краснагоркаї отримав Букерівську премію у 2015 році. У 2000 році угорські режисери Бела Карр і Агнес Граніцкі зняли за мотивами роману фільм «Гармонії веркмайстра», а композитор Петер Етвеш створив оперу «Валуска» у 2023 році.

Восени 2025 року українське видавництво «Комора» видало роман «Меланхолійний опір» українською мовою. Це – перший твір Ласло Краснагоркаї, опублікований в Україні.

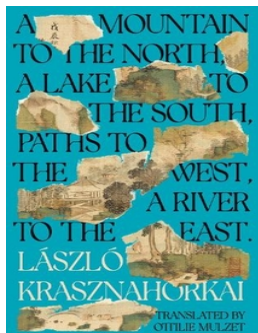
Наступний **роман** Ласло Краснагоркаї **«Війна та війна»** був опублікований у 1999 році.

У ньому розповідається історія угорця, сільського архіваріуса Дьйорда Коріна, який знаходить в архіві таємничий рукопис невідомого автора. У ньому йдеться про різні переламні моменти в історії світу. Архіваріус настільки захопився цим рукописом, що тікає з Угорщини до Нью-Йорка, щоб мати можливість опублікувати його і знайти розгадку її таємниці.

Тут проза Краснагоркаї «розвинулася в бік плавної синтаксичної

структури з довгими, звивистими реченнями без крапок, що стало його візитною карткою».

Події наступного роману Краснагоркаї «Гора з півночі, озеро з півдня, дороги із заходу, річка зі сходу», який побачив світ у 2003 році, відбуваються у Кіото.

Молодий юнак, онук принца Гендзі, сходить із потяга у пошуках таємничого саду, який колись промайнув перед його очима. Можливо, найгарніший у світі сад ховається за стінами Монастиря?

У 2016 році виходить п'ятий, найкращий, його роман «Барон Венкгайм повертається додому».

Його головний герой, 64-річний угорський аристократ, повертається до рідного міста після того як стягнув великий борг за азартні ігри в Буенос-Айресі, де жив у вигнанні. Він сподівається відновити стосунки з Марікою, в яку закохався ще в юності. Жителі міста, почувши про його приїзд, вважають Венкгайма неймовірно багатим і сподіваються, що своє багатство він заповість місту. Твір вирізняється експериментальною

структурою з реченнями завдовжки зі сторінки та нерозривними абзацами.

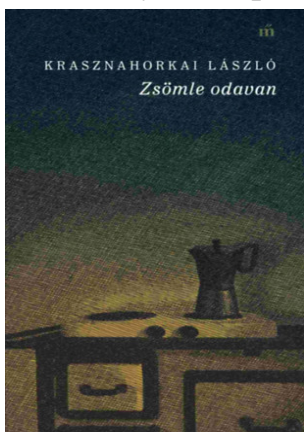

Ще один роман Краснагоркаї, який вирізняється експериментальною формою, – «Гершт 07769» (2021). Шедевр форми та художньої літератури, в якому один з найвидатніших письменників, що живуть у наш час, викриває наші страхи перед екологічною катастрофою

У Флоріана Гершта є проблема: він сумлінно відвідував заняття з фізики елементарних частинок у pana Келера протягом двох років і переконаний, що глобальний катаклізм неминучий. Тож він починає одностороннє листування з канцлером Ангелою Меркель, сподіваючись переконати її в неминучій небезпеці повного знищення всієї фізичної матерії.

Написаний одним каскадним реченням із силою зіткнення атомних частинок, роман Краснагоркаї – це взірць сили, моральна п'єса гострої сатири, нищівне втілення нашої безпорадності перед обличчям моральних та екологічних дилем, з якими ми стикаємося.

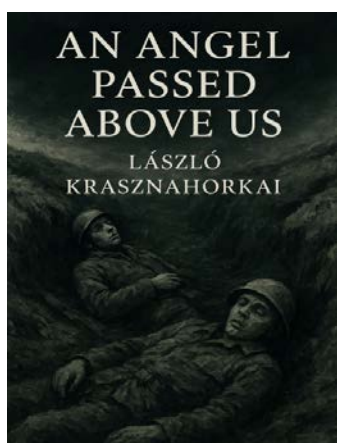
І найсвіжіший **роман** нового Нобелівського лауреата з літератури вийшов у 2024 році. Це «**Zsömle odavan**» («**Булочка там**»).

Його події знову відбуваються у неназваному угорському селі. Головний герой 91-річний Йожі Када, який доклав чимало зусиль, щоб зникнути і сховатися. Тим не менш, його послідовники знаходять його у маленькому селі. Він — не звичайна людина, а нащадок угорського короля Бели IV та Чингісхана, і міг би претендувати на угорський престол під іменем Йосифа I Арпада. Однак він не хоче мати нічого спільного з політикою. Проте цього хочуть його послідовники, які збираються здійснити марш на столицю та відновити монархію.

У творчому доробку Ласло Краснагоркаї також чимало оповідань, повістей, є сценарії до фільмів, частина з них написані за мотивами власних творів.

В оповіданні «**Ангел пролетів над нами**» («**An Angel Passed Above Us**»)

йдеться про двох українських солдатів в бліндажі. Один з них серйозно поранений, а інший, аби втримати його при свідомості, починає розповідати першому історію. Втім, це навіть не історія, а повільне плетиво міркувань про технології, мистецтво, криптовалюту і культуру. Плавність цієї прози очевидно контрастує з апокаліпсисом навколо: наратор міркує про далеке майбутнє, намагаючись втримати плинне теперішнє, що його розривають снаряди. Думка кружляє колами, а мова імітує розпад світу на фрагменти — так форма стає досконалим інструментом для відбиття жаского змісту.

Оповідання закінчується такими словами: «... **ти ніколи не повинен здаватися, бо життя буде дивовижним, кліпни один раз, будь ласка, кліпни один раз на знак. Що ти мене чуєш**».

На третю річницю повномасштабного вторгнення Росії в Україну на сайті The Yale Review вийшло інтерв'ю Ласло Краснагоркаї про цю війну. Письменник висловив підтримку Україні. На запитання про війну, адже Україна згадується в одному з його текстів, він сказав, що ця війна викликає в нього абсолютний жах.

Окремо він прокоментував позицію Угорщини, зазначивши, що

нинішній політичний режим – це фактично "психічно неврівноважена структура", яка не розуміє, наскільки серйозні проблеми стоять перед країною,

«Угорщина – сусідня країна України, і режим Орбана займає безпрецедентну позицію – майже безпрецедентну в історії Угорщини. Як країна може бути нейтральною, коли росіяни вторгаються в сусідню країну? Як це може бути внутрішньою справою, коли людей убивають? І це говорить лідер країни – країни, в яку постійно вторгалися протягом історії. Серед інших – росіяни. І ці росіяни – ті самі росіяни».

Твори угорського письменника Ласло Краснагоркаї, лауреата Нобелівської премії 2025 та Букерівської премії 2015 року, вже набули статусу класики світової літератури. Їх перекладено на понад 25 мов, серед яких відтепер і українська.

Угорське видавництво Magvető повідомило, що лише за перший тиждень після присудження премії Нобелівської премії з літератури, продажі книжок лауреата 2025 року Ласло Краснагоркаї перевищили річні показники. Про це розповіла директорка Magvető Анна Давід на Франкфуртській книжковій виставці.

24.11. 2025 р.

Укладачі: Ганна ПРОКОПЧУК, завідувачка бібліотеки
Ірина МОСЕЙЧЕНКО, бібліотекар